

موسوی خویی، محمد صالح، ۱۳۳۹ -
امام شناسی (تحقیق و تحلیلی درباره حضرت امیرالمومنین امام علی
علیه السلام) / تالیف محمد صالح موسوی خویی، — قم: شاکر، ۱۳۸۴

ج.

ISBN: 964-5792-69-X: ۱۷۰۰۰ ریال

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیفا.
کتابنامه.

۱. علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق --
احادیث. الف. عنوان.

۲۹۷ / ۹۵۱

۸الف ۷۸۴م / ۳۷/۴ BP

۱۷۲۳۱۹-۸۴م

کتابخانه ملی ایران

مؤسسه فرهنگی انتشاراتی شاکر

تلفن: ۰۲۵۱-۸۸۳۰۹۶۳

فاکس: ۰۲۵۱-۸۸۲۴۷۵۵

همراه: ۰۹۱۲۱۵۳۳۴۹۹

(شنا سنا مه کتاب)

• نام کتاب: امام شناسی، (تحقیق و تحلیلی درباره حضرت امیرالمومنین امام علی علیه السلام)

• جلد اول

• نام مولف: سید محمد صالح موسوی خویی.

• تیراژ: ۳۰۰۰

• سال چاپ: ۱۳۸۴

• نوبت چاپ: اول

• شابک: ۹۶۴-۵۷۹۲-۶۹-X

• قیمت: ۱۷۰۰ تومان

• مرکز پخش: قم - خیابان ارم، پاساژ قدس، طبقه همکف، انتشارات شاکر،

کتابفروشی اسلامی یعقوبی تلفن: ۰۹۱۲۳۵۱۱۱۹۶-۷۷۴۲۰۹۲

امام شناسی

(جلد اول)

(تحقیق و تحلیل دربارہ حضرت امیرالمؤمنین امام علیؑ)

تألیف:

سید محمد صالح موسوی خویی

«و من الناس من يشرى نفسه ابتغاء مرضات الله و الله رتوف بالعباد»

(بقره - ۲۰۷)

«بعضی از مردم (با ایمان و فداکار، هم چون علی علیه السلام در «لیله المبیت» به هنگام خفتن در جایگاه پیغمبر صلی الله علیه و آله)، جان خود را به خاطر خشنودی خدا می فروشند و خداوند نسبت به بندگان مهربان است.»

- یا ایها الذین آمنوا اطیعوا الله و اطیعوا الرسول و اولی الامر منکم (نساء ۵۹)
«ای کسانی که ایمان آورده اید اطاعت کنید خدا را و اطاعت کنید پیامبر خدا و اول الامر یعنی (حضرت علی و یازده فرزندش) را»
- انما ولیکم الله و رسوله و الذین آمنوا الذین یقیمون الصلوة و یؤتون الزکوة و هم راکعون (مائده ۵۵)

«سرپرست و ولی شما تنها خداست و پیامبر او و آنها که ایمان آورده اند؛ همانها (علی علیه السلام) که نماز را بر پا می دارند و در حال رکوع زکات می دهند».

فهرست مطالب

مقدمه	۹
درس اول: علی علیه السلام مولود کعبه	۲۱
درس دوم: علی علیه السلام داناترین امت اسلامی	۲۹
درس سوم: علی علیه السلام پدر امت اسلام است	۳۵
درس چهارم: علی علیه السلام ذوالقرنین بهشت است	۴۱
درس پنجم: علی علیه السلام و پیروانش در بهشت خواهند بود	۴۷
درس ششم: علی علیه السلام با قرآن، و قرآن با اوست	۷۵
درس هفتم: یاد علی علیه السلام زینت است	۸۱
درس هشتم: عدالت علی علیه السلام همچون عدالت پیامبر صلی الله علیه و آله است	۸۵
درس نهم: علی علیه السلام مولا و سرپرست امت است	۹۱
درس دهم: علی علیه السلام و فاطمه علیهما السلام دو همتای بی نظیر	۹۷
درس یازدهم: علی علیه السلام و یازده فرزندش خلفای اسلامند	۱۰۷
درس دوازدهم: علی علیه السلام در هفت صفت بی رقیب است	۱۱۹
درس سیزدهم: عیون ناحق بر عین حق ستم روا می دارند	۱۵۳
درس چهاردهم: علی علیه السلام صدیق و فاروق امت اسلامی است	۱۶۵

درس پانزدهم: علی علیه السلام سید اوصیاء است.	۱۸۱
درس شانزدهم: جوان مردی نیست مگر علی علیه السلام ، و شمشیری نیست مگر ذوالفقار	۲۲۷
درس هفدهم: یک ضربت علی علیه السلام برتر از عبادت انس و جن است.	۲۴۱
درس هجدهم: علی علیه السلام همچون بیت الله الحرام است.	۲۶۱
درس نوزدهم: علی علیه السلام هادی و راهنماست.	۳۰۱
درس بیستم: ولایت علی علیه السلام قلعه خداست.	۳۰۹
ضمائم	۴۳۹
فهرست منابع	۴۴۳

مقدمه:

بدون تردید، معرفت، در بسیار گرانبهای می باشد که در واقع همان آب حیات است. و به همین خاطر، عارفان و عالمان در صدد دستیابی به آن هستند. شاید یکی از معانی معرفت، درک و فهمیدن دو سؤال: آن چیست؟ و برای چیست؟ در مفاهیم و اشیاء.

و من هو؟ او کیست؟ و ما هو؟ چه شخصیتی است؟ در انسانها، باشد. دستیابی به جواب: آن چیست؟ او کیست؟ مشکل نیست. اما پاسخ به دو سؤال: ما هو؟ چه شخصیتی است، و برای چیست؟ شاید کار آسانی نباشد. به عنوان مثال در پاسخ به دو سؤال:

- پدیده زلزله چیست؟

و زلزله برای چیست؟

جواب سؤال اول را تمامی دانشمندانی که در رشته زمین شناسی تحصیل کرده اند، می دانند. ولی جواب سؤال دوم را کسانی می توانند پاسخ گو باشند که اهل وادی معرفت و حکمت بوده و با مکتب انبیاء علیهم السلام در ارتباط باشند.

آری جهان هستی پایانی دارد، نباید غرق در دنیاپرستی و هوی پرستی شد. خدایی که کوهی و دریایی را با تکان زلزله ای می‌تواند از بین ببرد پس می‌تواند در روز پایان، تمامی زمین را صاف و هموار کرده و همه را به حساب و کتاب بکشانند.

خداوندی که در چند دقیقه می‌تواند طی کسوف و خسوف، خورشید و ماه را بی نور گرداند، پس قادر است روز معاد به طور کلی خورشید و ماه را که مایه حیات و رشد و نمو اشیاء قرار داده، از بین برده و روز حساب را شروع کند. گویی خداوند به وسیله حوادث طبیعی به آدمی می‌گوید: پس ای انسان دنیا را ابدی تصور نکن، قانون را نشکن و متجاوز نباش! چرا که روز حساب امری شدنی و دنیا پایانی دارد.

و اما جواب من هو؟ او کیست؟ بسیار آسان است. ولی جواب ما هو؟ و ماهیت او چیست؟ بسیار سخت می‌باشد، البته با توجه به عظمت افراد جوابها فرق می‌کند، بطوری که گاهی ماهیت بعضی افراد را جز خدای تعالی، احدی درک نمی‌کند. و در جواب من هو؟ معلومات موجود در شناسنامه افراد کفایت می‌کند.

ولی جواب سؤال مثلاً ما هو الامام علی (علیه السلام)؟ را احدی غیر از خدای تعالی و رسول ﷺ نمی‌داند.

قرآن و عترتِ عدل هم هستند، و در طول تاریخ اسلام برای قرآن بیش از هزار عنوان تفسیر نوشته شده است و بهترین تفاسیر، تفسیر المیزان می‌باشد:

«تفسیر المیزان تفسیری است که از صدر اسلام تا بحال مانند او از نقطه نظر به هم پیوستن آیات و بیانات قرآنی نوشته نشده است»^۱

آیا برای عترت هم تفسیری نوشته شده است؟!

فرقی نمی‌کند قرآن کتاب الهی مکتوب، عترت کتاب الهی ناطق، و کلمات عترت نیز مانند آیات قرآن دارای چند معنی، محکم و متشابه و غیره بوده و هکذا کلمات حضرت علی علیه السلام و حضرت فاطمه (س) و یازده فرزند معصومشان، هم‌چون کلمات حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله، لا ینطق عن الهوی می‌باشند بنابراین باید مورد تدقیق، تحقیق و تحلیل واقع شوند.

چرا که به قول مولانا جلال الدین محمد مولوی که در باره حضرت علی علیه السلام چنین سروده است :

چون تو بانی آن مدینه علم را چون شعاعی آفتاب حلم را
باز باش ای باب برجویای باب تا رسند از تو قشور اندر لباب
باش ای باب رحمت تا ابد بارگاه ما له کفو احد

و چرا باید شناخت قابل توجهی از حضرت علی علیه السلام نداشته باشیم، که به قول جبران خلیل جبران: «علی درگذشت ما نند در گذشتن همه پیامبران بصیر که در کشوری وارد می‌شوند که کشور آنان نیست، به سوی مردمی

می‌آیند که مردم آنان نیستند، و در زمانی نمودار می‌شوند که زما نشان نیست، ولی پروردگارت را در این کار حکمتیست که خود دانا تر است.^۱

مسلمانان به جای پیروی از علی علیه السلام و تفسیر شخصیت و کلمات آن حضرت، به دشمنی با او و جانشینانش برخاستند، امامت و خلافت ثابت شده امام علیه السلام را «توسط رسول خدا صلی الله علیه و آله» در حضور صد و بیست هزار مسلمان در غدیر خم را منکر شدند.^۲

در حالیکه شبلی شمیل می‌گوید:

«امام علی بن ابیطالب بزرگ بزرگان جهان و یکتا نسخه زمان بود که جهان شرق و غرب در عالم قدیم و جدید صورتی بسان این نسخه که مطابق اصل باشد به خود ندیده است.»^۳

و کارلایل فیلسوف بزرگ انگلیسی می‌گوید:

«اما علی؛ ما را نمی‌رسد جز آن که او را دوست بداریم و به او عشق بورزیم چه او جوانمردی بس عالیقدر و بزرگ نفس بود. از سرچشمه وجدانش خیر و نیکی می‌جوشید. از دلش شعله‌های شور و حماسه زبانه می‌زد، شجاع‌تر از شیر ژیان بود ولی شجاعتی ممزوج با لطف و رحمت و عواطف رقیق و رأفت...»^۴

و بارون کارادو و محقق فرانسوی می‌گوید:

۱- امام علی بن ابی‌طالب، ج ۱، ص ۱۳

۲- عبقات الانوار ج ۱۰، ص ۳۵۷

۳- کتاب علی ابن ابیطالب، ج ۱، ص ۱۳

۴- همان

«علی: آن شجاع بی همتا و قهرمان یکه تازی بود که پهلوی به پهلوی پیغمبر می‌جنگید و به اعمال برگزیده و معجزه‌آسایی قیام نمود. پیغمبر او را بسیار دوست می‌داشت و به او بسی وثوق داشت، روزی به سوی علی اشاره کرد و گفت: من کنت مولاه فعلی مولاه»^۱

و میخائیل نعیمه نویسنده نامی لبنان می‌گوید:

«قدرت‌نمایی و قهرمانی امام (علی) تنها در حدود میدان‌های جنگ نبود، قهرمانی بود در صفای بصیرت و طهارت وجدان و سحر بیان و حرارت ایمان و عمق روح انسانیت و بلندی همت و نرمی طبیعت و یاری محروم و رهاکننده مظلوم از چنگال متجاوز و ظالم و فروتنی برای حق به هر صورت و مظهری که حق برایش تجلی نماید.

راستی بر هر مورخی هر چند هوشمند و نابغه باشد محال است که بتواند تصویر کامل از عظیمی مانند علی به دست تو دهد گر چه در هزار صفحه باشد. علی قهرمان بی‌مانند فکر و روح و بیان است؛ در هر زمان و در هر مکان»^۲ و جرج جرداق نویسنده نامی لبنان می‌گوید:

«نزد حقیقت و تاریخ یکسان است او را (علی علیه السلام) بشناسی یا نشناسی».

تاریخ و حقیقت گواهی می‌دهند که او وجدان بیدار و قهار، شهید نامی، پدر و بزرگ شهیدان علی بن ابیطالب، صوت عدالت انسانی، شخصیت جاویدان شرق است. ای جهان چه می‌شد اگر هر چه قدرت و قوه داری به کار می‌بردی

۱- همان، ج ۱، ص ۱۸

۲- همان، ج ۱، ص ۱۸

و در هر زمان علی با آن عقلش، با آن قلبش، با آن زبانش، و با آن ذوالفقارش به عالم می بخشیدی؟!^۱

درست است که ایرانیان دوستدار علی علیه السلام هستند و به قبول جبران خلیل جبران:

«عرب حقیقت مقام و قدر علی را نشناخت تا آن که از همسایگان عرب مردمی از پارس به پا خاستند و فرق میان گوهر و سنگ ریزه را شناختند.»

ولی دوستداری تنها کفایت نمی کند باید از علی علیه السلام پیروی کامل کرد. و پیروی کامل ممکن نیست، جز با معرفت کامل. معرفت و شناخت شناسنامه ای و دوست داشتن، در مواقع خطر، چاره ساز نیست. والا چرا بسیاری از جوانانی که به خارج مسافرت می کنند و در مقابل جاذبه های شیطانی قرار می گیرند گرفتار منجلاب فساد فکری و اخلاقی واقع شده و تا مرز ارتداد پیش می روند...؟!

زمانی که در خارج از کشور بودم، مسلمان دلسوزی می گفت: تعداد قابل توجهی از جوانان ایرانی در یکی از کشورهای خارج به دین مسیحیت گرویدند! در حالی که هر شیعه واقعی و با معرفت علی علیه السلام در هر زمان و مکانی بایستی به تنهایی یک ذوالفقار باشد.

همگی ما اصول دین و یا اسامی امامان معصوم را می دانیم اما این کافی نیست بلکه باید معرفت عمیق داشته باشیم.

بایستی همان‌طور که با مطالعه و دقت در خلقت و هستی و آیات قرآن ایمان به خداوند را تقویت می‌نماییم، در تاریخ، سیره، معارف، قول، فعل، تقریر و شخصیت چهارده معصوم نیز باید دقت و مطالعه داشته باشیم. چون همه افعال و اقوال آن بزرگواران مطابق رضای خداوند بوده و ابداً خطا و اشتباه نکرده و حتی به فکر گناه هم نبوده و به تمام معنی معصوم از گناه هستند.

مطالعه و دقت و تقویت پیروی از چهارده معصوم بیشتر از مطالعه در هستی و قرآن، ایمان به خدا را کاملتر کرده و سعادت دنیا و آخرت را تضمین می‌کند. چون برای خدای تعالی آیه و نشانه‌ای بزرگتر از امام معصوم وجود ندارد:

«قال علی علیه السلام: ما لله نیا اعظم منی، ما لله آیه اکبر منی»^۱؛ در میان اخبار خدایی خبری بزرگتر از من وجود ندارد، نیست برای خداوند آیتی و نشانه‌ای بزرگتر و با عظمت‌تر از من.

امام معصوم قرآن ناطق است. قرآن کتاب صامت و ساکت خداست. طبیعی است که کتابی که حرف می‌زند بهتر مقاصد خدا را تبیین می‌کند. قرآن را آنان که قلبشان مریض است مطابق امیال خود تفسیر میکنند. و در تاریخ جنگ نهروان هم داریم که علی (ع) به ابن عباس گفت: با آن مقدس مأبها و متحجرین نهروان از قرآن سخن نگو که قرآن ذو وجوه است و آنان تفسیر به رای می‌کنند.

مخصوصاً در این عصر و زمان، به پیروی از امامت با معرفت کامل خیلی بیش از گذشته نیازمندیم. چون دشمنان اسلام نه تنها از زمین و آسمان

مشغول ترویج فساد مخصوصاً فساد اخلاقی هستند، بلکه در سطح به اصطلاح روشنفکری هم در صدد تزلزل و انهدام پایه‌های معنویت و مقدسات می‌باشند.

آن عده از روشنفکران داخلی که مرعوب و فریفته غرب هستند به افکار و عقاید امثال آقایان پوپر، فوکویاما، الوین تافلر و یورگن هابرماس و غیره هم‌چون وحی منزل نگاه می‌کنند. و با تنظیم تئوری‌ها و نظریات روشنفکرمانه دین خود را اداء کرده تا به نوبه خود سهمی در انهدام معنویات و مقدسات داشته باشند.

«دفاع از اصول و بنیانهای فرهنگ و تمدن غرب در بین گروه‌های مرجع در قالب نظریه‌های مختلف در سطوح و ابعاد متفاوت انجام می‌شود. نظیر: رئالیسم انتقادی پوپر، نظریه پردازی‌های فوکویاما در باب «پایان تاریخ» صورت‌پردازی‌های الوین تافلر در باره حال و آینده تکنولوژی و تئوری پردازی‌های یورگن هابرماس در حوزه نقد و نظر و... بخش‌های مختلف روشنفکری هر یک به تناسب استعداد و امکانات خود در عرصه نظر و یا عمل به بعضی از این تئوری‌ها و نظریه‌ها روی آوردند، قبل از همه رئالیسم انتقادی پوپر بود که مبنای فلسفی تئوری قبض و بسط را پدید آورد و در نهایت نیز سیاه مشق‌های شبانه هابرماس خوراک برخی از خطابه‌های سیاسی روزانه را تامین کرد. تئوری قبض و بسط با مبانی و لوازمی که داشت به خوبی توانست اصول مشترک گروه‌های مرجع را تامین کند. این تئوری به فاصله زمانی نزدیکی قبل از آن در دیگر کشورهای اسلامی نیز برای پاسخگویی به یک نیاز مشترک، از زبان افرادی نظیر نصر ابوزید، محمد آرکون، عابد الجابری مطرح شده بود. در شرایطی که انقلاب اسلامی از حضور معنویت و دین در متن زندگی دنیوی و سیاسی انسان

معاصر دفاع می‌کرد و با سریان قداست تا متن احکام ثابت و متغیر زندگی، درک محضر و یا حضور الهی را برای اسیران عصر تکنیک ممکن و میسر می‌ساخت. تئوری قبض و بسط بر گسل وجدایی دین از سیاست و بلکه نفی قداست از حوزه علم و آگاهی دینی انسان اصرار ورزید.^۱

قرآن در سوره نحل می‌فرماید:

«و جعل لكم من الجبال اكثانا؛ قرار داد برای شما از کوهها پناهگاه‌هایی.»^۲

پناهگاه بودن کوهها را خداوند یکی از نعمتها ی خود بر مردم می‌شمارد که از حوادث و خطرات به آن جاها پناه برده و خود را حفظ نمایند.

خدای مهربانی که در فکر حفظ مردم از خطرات طبیعی است به طریق اولی پناهگاهی هم جهت حفظ مردم از گمراهی‌ها خلق کرده و آن همانا امام معصوم می‌باشد. چرا که در زیارت جامعه کبیره امام معصوم را کَهِفُ الْوَرَى؛ پناهگاه مردم، معرفی کرده‌است. «حضرت صادق علیه السلام می‌فرماید: نحن كهف لمن التجأ الينا، ما پناه برای هر کسی هستیم که به ما پناه آورد.

حضرت علی (ع) می‌فرماید: انا علم الهدی و كهف التقى؛ من پرچم هدایت و پناه پروا پیشگی هستم.

و حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله در باره امام حسین علیه السلام فرمود: اما الحسين فانه مني وكهف المستجيرين؛ حسین از من است، و پناهگاه پناهجویان است. و حضرت

۱- شریعت در آئینه معرفت ص ۲۳

۲- سوره نحل آیه ۸۱

سجاد علیه السلام در باره حضرت باقر علیه السلام فرمود: باقر علم الاولین و الاخرین و کشف الخلق اجمعین؛ شکافته علم اولین و آخرین و پناهگاه همه خلق.

امام معصوم کشف ممدوح بوده و شیطان و هر زمامدار ظالم کشف مذموم است. حضرت سجاد علیه السلام در این باره فرمود: اللهم و اهزم جنده و ابطل کیده و اهدم کهنه و ارغم انفه؛^۱ خدایا لشکر شیطان را هزیمت و شکست ده و کید او را باطل کن و کهنه و پناهگاه او را ویران ساز و بینی او را خاکمال کن.

در بسیاری از روایات و دعاها کشف برخود خدای سبحان اطلاق شده است: یا موسی انا ذو الفضل العظیم، کشف الخاطئین^۲؛ من صاحب فضل عظیم و کشف خطاکاران هستم.

و امام صادق علیه السلام در دعای قنوت خود می گفت: یا مامن الخائف و کشف اللاهف^۳؛ ای مامن خائف و ای کشف حسرت خورندگان و دردمندان! و امام رضا علیه السلام در سجده شکر نماز شب: یا کشف من لا کشف له^۴. و در دعایی از نبی اکرم صلی الله علیه و آله: یا من هو کشف لاهل السماوات والارض^۵؛ ای کسی که او کشف اهل آسمان ها و زمین است.

۱- ادب فنای قربان ۷۸/۲ به نقل از صحیفه سجادیه دعای ۴۷

۲- مدرک سابق به نقل از بحار الانوار ۳۳۷/۱۳-۲۱۹/۸۲-۲۵۷/۸۴-۲۶۵/۹۰

۳- همان

۴- همان

۵- همان

در برخی روایات از موعظه به مثابه کهف یاد شده است. علی علیه السلام فرمود: الموعظه کهف لمن لجأ إليها؛ موعظه کهف است برای کسی که به آن پناه ببرد. از این روایات چنین برمی آید که ذات اقدس الهی پناهگاه اصلی و ذاتی است. در حالی که اشیاء یا اشخاص دیگر پناهگاه تبعی و عرضی هستند.

پناهگاه بودن ائمه دو گونه است:

الف) بخشی از آن مربوط به امور تکوینی است، همانند رحمت رحمانی عام و گسترده الهی که همه مخلوقات خدا را در بر می گیرد و به گروهی خاص اختصاص ندارد. ما نند وساطت در روزی رساندن، نزول باران، برقراری نظام آفرینش، آرامش زمین و... از امور تکوینی است. جملاتی نظیر «بکم فتح الله وبکم یختم وبکم یزل الغیث وبکم یمسک السماء ان تقع علی الارض الا باذنہ»، زیارت جامعه کبیره در حقیقت اشاره به این معنی دارد: (و به وسیله شما (ائمه) آغاز کرد خدا و به شما پایان دهد و بوسیله شما فرو فرستد باران را و بوسیله شما نگهدارد آسمان را که بر زمین نیفتد جز به اذن او).

ب) بخش دیگر که مربوط به امور تشریعی است، همانند رحمت رحیمی خاص خداست که به مؤمنان و معتقدان به آنها اختصاص دارد. کسانی که در مسائل عقیدتی، فکری و عملی، احساس خطر کرده، می توانند خود را در این پناهگاه مستحکم وارد گردانند و در پناه آن بیارامند.^۲

۱- زیارت جامعه کبیره مفاتیح الجنان ص ۹۰۹

۲- مدرک سابق ۸۱/۲ به نقل بحار ۲۹۹/۵۰ - ۳۲/۲۵ - ۳۹/۲۸ - ۲۳۱/۹۲

بالاترین و رفیع‌ترین مقامی که برای یک انسان مسلمان متصور است رسیدن به مقام عبد خدایی است و این مهم بدون تحصیل معرفت برای احدی دست یافتنی نخواهد شد. و همین‌طور پناه بردن به کُهِف الامامت بدون تحصیل معرفت واعتقاد به مقام، شان، جلالت و فضایل امام معصوم علیه السلام ممکن نیست. و آلا دانستن این که خداوند خالق موجودات، آسمان‌ها و زمین است کفایت نمی‌کند، چرا که طبق تصریح قرآن حتی اگر از مشرکین هم بپرسی خالق آسمان‌ها و زمین کیست؟ پاسخ می‌دهند خداست. فرقی که بین مؤمن و مشرک هست در عبودیت است. چون مؤمن عبد خدا و خداپرست ولی مشرک هوی‌پرست و بت پرست است. خلاصه این که فقط بدانیم دوازده امام داریم کافی نیست بایستی تحصیل معرفت نماییم.

کتاب حاضر گامی است هر چند کوچک در این مسیر، و بسیاری از مطالب کتاب در مدت قریب به چهار سالی که در خارج از ایران در کشورهای مختلف مشغول ترویج و تدریس علوم اسلامی بودم در مجالس سخنرانی و در سر کلاس‌های درس مطرح شده و افراد زیادی یا رسماً به مذ‌ه‌ب تشیع گرویده و یا متمایل و علاقه‌مند به اهل بیت علیهم السلام گردیده‌اند.

ربنا تقبل منا انك انت السميع العليم

تاریخ شروع کتابت روز عرفه سال ۱۴۲۴ هـ ق کشور جمهوری گینه کوناکری غرب آفریقا

سید محمد صالح موسوی خویی

مدیر حوزه علمیه و کالج اهل البيت علیهم السلام گینه کوناکری